

Mykolayiv: CDU, 2011. Print.

7. Crush, P.V., Maksimenko, I.A. *Regulation of the economy: theoretical and practical aspects [Reguluvannya ekonomiki: teoretychni ta prykladni aspekty]*. Kiev: KPI, 2008. Print.

8. Rubinshtein, E.I. *Basics of industrial policy [Osnovy promyshlennoj politiki]*. Surgut: SGU, 2000. Print.

9. Stovba, T.A. *System revival of the enterprises of light industry to the innovative principles [Systemne vidrozdzhennja pidpryemst legkoj promyslovosti na innovacijnyh zasadah]*. Kherson: Ailant, 2010. Print.

10. Tkach, K.I. *Theoretical framework of regional industrial policy [Teoretychni zasady regional'noj promyslovoj politiki]*. Odessa: Astroprint, 2008. Print.

11. Zheluk, T.L. *Management of long-term development of the national economy: methodological and practical aspects [Upravlinnja dovgostrokovym rozvytkom nacional'noj ekonomiki: metodologichni ta prykladni aspekty]*. Ternopil: TNEU, 2010. Print.

12. Khaustova, V.E. *Industrial policy in Ukraine: formation and planing [Promyslova polityka v Ukraini: formuvannja ta prognozuvannja]*. Kharkiv: INGEK, 2015. Print.

13. Jakubowski, M.M. "Industrial Restructuring as a means of instruments of overcoming of import dependence of Ukraine's economy." [Restrukturizacija promyslovosti jak zasib podolannja importnoj zalegnosti Ukrainy]. *Електронне видання Національне господарство України: теорія та практика господарювання* (2016): n. pag. Web. 20 Feb. 2017.

УДК 355.588:351.862(477)

Харламов В. В., викладач, НУЦЗУ, м. Харків

Harlamov V., Lecturer of the Department of Logistics and Technical Support of Rescue Operations, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

THEORETICAL PRINCIPLES OF THE STATE REGULATION OF HIGHER EDUCATION IN THE FIELD OF CIVIL PROTECTION

У статті розглянуті теоретичні засади державного управління вищою освітою у сфері цивільного захисту, визначено, що реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій є передумовою для змін у підходах та методах до підготовки фахівців служби цивільного захисту, що обумовлено, насамперед, зміною нормативної документації, яка регламентує роботу Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Визначено, що вищі навчальні заклади

Державної служби України з надзвичайних ситуацій є великими організаціями зі своїми закономірностями розвитку, специфікою і всіма властивими лише їм процесами.

Ключові слова: вища освіта у сфері цивільного захисту, цивільний захист, підготовка фахівців служби цивільного захисту, реформування ДСНС України, державне управління.

The article describes the theoretical foundations of the state regulation of higher education in the field of civil protection, determined that the reform of State Emergency Service of Ukraine is a reason for a change in approach and methods for training specialists civil protection, due primarily change of normative documents regulating work State Emergency service of Ukraine. Determined that the educational institutions of the State service of Ukraine for emergency situations are large organizations with their patterns of development, peculiarities and all inherent processes.

Keywords: higher education in the field of civil protection, civil protection, training civil protection, reforms of State Emergency Service of Ukraine, state regulation.

Постановка проблеми. Після схвалення «Стратегії реформування системи Державної служби з надзвичайних ситуацій», перед вищими навчальними закладами (далі – ВНЗ) Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) постає питання щодо зміни підходів та методів підготовки фахівців служби цивільного захисту. Відповідно до змісту стратегії реформування ДСНС України, основною її метою є не дублювання минулих спроб реорганізації системи, а абсолютно новий підхід до підвищення ефективності щодо реагування на надзвичайні ситуації, забезпечення виконання у взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони завдань з протидії загрозам національної безпеки, у сфері цивільного захисту. Для ВНЗ ДСНС України необхідно сформувати нову, сучасну стратегію щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, які в свою чергу, будуть новими генераторами пропозицій щодо подальших позитивних змін у ДСНС України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами підготовки фахівців у вищих навчальних закладах ДСНС України займались Домбровська С.М., Назаров О.О., Ромін А.В., Росоха В.Є., Садковий В.П.

Постановка завдання. ВНЗ ДСНС України є великими організаціями зі своїми закономірностями розвитку, специфікою і властивими лише їм процесами. Відомчі заклади є виключно державними, а відтак на них покладена особлива відповідальність в організації та проведенні навчального процесу, наукових досліджень, підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу згідно цьому високому статусу і вимогам. На порозі початку впровадження стратегії реформування системи ДСНС України, яка являє собою велику кількість організаційної та планової роботи, значну увагу необхідно приділити ВНЗ ДСНС України. Визначити комплексний підхід до

освіти, з урахуванням стратегії реформування системи ДСНС України та Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1].

Виклад основного матеріалу. Разом із тим, що ВНЗ ДСНС України згідно Закону України «Про вищу освіту» – є ВНЗ з особливими умовами навчання, та підпорядковується ДСНС України, і готують фахівців загалом для подальшого проходження служби в органах і підрозділах ДСНС України, вони стоять на єдиному рівні з іншими вишами та разом складають українську вищу освіту. Загалом українська освіта – один із найбільших секторів суспільства, у якому працюють і здобувають освіту близько 9 млн осіб. Україна успадкувала від СРСР потужну розгалужену освітню систему з передовою на той час інфраструктурою. За роки незалежності фактично відбувалося екстенсивне використання матеріально-технічних, кадрових і організаційних ресурсів попередньої системи та пристосування їх до потреб незалежної держави.

Протягом усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру, серед яких є такі: занепад матеріально-технічної бази; недостатній приплив молодих спеціалістів; низька заробітна плата, зниження соціального статусу працівників; неефективна, надмірно централізована, застаріла система управління і фінансування; зростання нерівності в доступі до якісної освіти; некодифікованість і недосконалість освітнього законодавства; надмірна комерціалізація освітніх послуг, корупція і «дипломна хвороба»; зниження якості освіти та падіння рівня знань і вмінь учнів, моральне старіння методів і методик навчання; повільне і безсистемне оновлення змісту освіти; брак ефективної системи моніторингу і контролю якості освіти; зниження якості навчальної літератури та критичний брак передових технологій в освітньому секторі.

Одним з перших кроків для вирішення вказаних проблем у системі вищої освіти був прийнятий Закон України «Про вищу освіту» № 1556–VII, від 1 липня 2014 року [2], який розроблявся та вдосконалювався громадськістю, освітянами, та науковцями з 2012 року, та національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1]. З прийняттям цих нормативних актів набули чинності й абсолютно нові принципи вищої освіти, а саме:

- академічна автономія. Кожен виш отримав право впроваджувати власні освітні та наукові програми;
- незалежний контролюючий орган — Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти;
- фінансова та господарська автономія. Виші можуть відкривати власні рахунки, отримувати кредити, розпоряджатися майном. Вони зможуть засновувати наукові парки та підприємства, що займаються наукою чи інноваціями;
- сильне студентське самоврядування;
- прозорість. Кожен вищий навчальний заклад зобов'язаний публіку-

вати на власному сайті документи про свої фінанси, майно, у тому числі кошториси, звіти про їх виконання, розподіл зарплат тощо;

- ректори, декани, завідувачі кафедр будуть обиратися на свої посади на 5 років і не зможуть їх обіймати більше ніж двічі;

- п'ять освітньо-кваліфікаційних рівнів: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук;

- ступінь «спеціаліста» скасовано;

- не буде рівнів акредитації вищих навчальних закладів. Будуть 4 типи вишів: університети (універсальні навчальні заклади); інститути та академії (галузеві навчальні заклади) коледжі (де готують спеціалістів до рівня молодшого бакалавра чи бакалавра);

- проти плагіату: наукові роботи та відгуки опонентів перед захистом будуть розміщуватися на сайтах вишів;

- конкурентна система держзамовлення. Механізм електронного вступу до вишів і автоматичного розміщення держзамовлення.

- стипендії на рівні прожиткового мінімуму.

- гарантоване цільове фінансування наукових розробок в університетах, які отримують статус національного або дослідницького.

- мовою викладання є державна мова.

Отже, сучасна вища освіта стає фундаментом для інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Метою якої є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу.

Безперечно, прийняття Закону України «Про вищу освіту», зробило свій позитивний внесок у зрушення з місця питання щодо вирішення комплексу завдань які стоять перед сучасною вищою освітою, але наряду з євроінтеграційним курсом, котрий вибрав народ України, потрібна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку.

Результатом реформи має бути всеосяжна трансформація освітнього сектора. Освіта мусить перетворитися на систему, здатну до саморегуляції – відповідно до викликів суспільного розвитку, які постійно змінюються. Освіта має перетворитися на ефективний важіль економіки знань, на інноваційне середовище, у якому учні й студенти отримують навички і вміння самостійно оволодівати знанням протягом життя та застосовувати це знання в практичній діяльності. Освіта має продукувати індивідів, здатних забезпечити прискорене економічне зростання і культурний розвиток країни, свідомих, суспільно активних громадян, конкурентоспроможних на європейсько-

му і світових ринках праці. Освіта має стати реальною гарантією забезпечення високих соціальних стандартів.

До цих прагнень має наближатися і ВНЗ ДСНС України, які будуть готувати нове покоління співробітників служби цивільного захисту після впровадження стратегії реформування ДСНС України, що планується завершити у 2020 році, а суспільство, у свою чергу, – отримати: належний рівень безпеки життєдіяльності населення, захисту суб'єктів господарювання і територій від загрози виникнення надзвичайних ситуацій; створення ефективною сучасною європейською системою запобігання виникнення надзвичайним ситуаціям, та профілактики пожежам; удосконалення системи реагування на пожежі, надзвичайні ситуації та інші небезпечні події; зменшення збитків національної економіки та населення у разі виникнення пожеж, надзвичайних ситуацій; створення оптимальної системи управління єдиною державною системою цивільного захисту та підвищення ефективності її функціонування.

Сьогодні підготовку висококваліфікованих фахівців за вищою освітою здійснюють: Національний університет цивільного захисту України та Львівський державний університет безпеки життєдіяльності.

Національний університет цивільного захисту України є одним з провідних вищих навчальних закладів ДСНС України IV рівня акредитації. В університеті здійснюється підготовка бакалаврів за шістьма напрямками: «Пожежна безпека», «Цивільний захист», «Охорона праці», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», «Хімічні технології» та «Психологія»; спеціалістів і магістрів за десятьма спеціальностями. З 2012 року Національний університет цивільного захисту України розпочав випуск спеціалістів і магістрів за спеціальностями: «Охорона праці», «Цивільний захист», «Управління у сфері цивільного захисту», магістрів за спеціальністю «Управління пожежною безпекою». В університеті навчається близько трьох тисяч студентів з, щорічний набір становить близько 600 чоловік. Університет має тісні зв'язки з профільними вузами Росії, Білорусі, Німеччини, Польщі, Угорщини, з якими налагоджена тісна співпраця.

Зазначимо, що Національний університет цивільного захисту України посідає високі місця в авторитетних освітніх рейтингах, є визнаним лідером національної освіти і консолідованого рейтингу ВНЗ України у галузі цивільного захисту та є єдиним ВНЗ ДСНС України, який входить до світового рейтингу ЮНЕСКО 2014. Слід зазначити, що упродовж останніх років рейтинги вказують на позитивну тенденцію щодо покращення діяльності НУЦЗУ у порівнянні з відомими вишами України. Так, 10.02.2015 року за опублікованими результатами досліджень Ranking Web of Universities Національний університет цивільного захисту України посів 106 місце серед 823 вищих навчальних закладів України та 12 місце серед вишів Харкова. Це найкращий показник серед ВНЗ ДСНС.

У складі Національного університету цивільного захисту України проводить свою діяльність і Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля, який готує фахівців служби цивільного захисту на факультетах техногенної безпеки та охороні праці, оперативно-рятувальних сил, пожежної безпеки, цивільного захисту та управління.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності є провідним вищим навчальним закладом України в галузі безпеки людини. Університет є членом асоціації вищих навчальних закладів Європейського Союзу, які працюють в галузі безпеки людини – European Fire Service Colleges Association (EFSCA). В Університеті здійснюється підготовка фахівців ступенів бакалавра та магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста для підрозділів ДСНС України, інших міністерств, відомств та служб, приватних організацій, які займатимуться питаннями безпеки у всіх її сферах. Це інформаційна

і транспортна безпека, пожежна і техногенна безпека, екологія та охорона навколишнього середовища, охорона праці тощо. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності здійснює освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти за 25 освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра на денній та заочній формах навчання. У складі університету функціонують інститут пожежної та техногенної безпеки, інститут цивільного захисту, інститут психології та соціального захисту, інститут післядипломної освіти, відділ заочного та дистанційного навчання, Вище професійне училище Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця).

Останнім часом ВНЗ ДСНС України переживають значні зміни в організаційній сфері, перед ними ставляться нові завдання, формувати більш вдосконалені механізми підготовки фахівців служби цивільного захисту. Значно змінилася структура вищої освіти, яка відображає тепер багаторівневий процес підготовки фахівців, виросли вимоги до кваліфікації випускника ВНЗ ДСНС України, обсягу отриманих у процесі навчання знань. Ці зміни викликали ряд проблем, пов'язаних з таким:

- 1) укомплектованістю закладів професійним кадровим складом;
- 2) необхідністю перебудови навчально-методичної бази;
- 3) розробкою нових форм і методів навчання;
- 4) усуненням адміністративно-бюрократичного стилю управління ВНЗ;
- 5) підведенням під нього сучасної законодавчої бази тощо.

Вирішення зазначених проблем вимагає створення сучасної ефективної системи підготовки персоналу служби цивільного захисту, якому слід працювати над вирішенням нелегких проблем подальшого реформування ДСНС України.

Однією з важливих проблем у діяльності ВНЗ ДСНС України є компроміс між кількістю і якістю. Розширення обсягу наданих послуг має забез-

печуватися дотриманням високих стандартів. Області знань множаться з великою швидкістю, відповідно створюються нові кафедри, факультети, філії та інші структурні підрозділи. Все це потребує відповідних змін у діяльності закладів з метою запобігання кризи.

Таким чином, ВНЗ ДСНС України є великими організаціями зі своїми закономірностями розвитку, специфікою і всіма властивими лише їм процесами. Відомчі заклади є виключно державними, а відтак на них покладена особлива відповідальність в організації та проведенні навчального процесу, наукових досліджень, підвищення кваліфікації науково-педагогічного персоналу згідно цьому високому статусу і вимогам.

Висновки. ВНЗ ДСНС України є багатoproфільним учбово-науково-виховним комплексом, сукупна діяльність якого підпорядкована суспільно-державним і власним соціально-економічним цілям. Діяльність системи вищої школи ДСНС України являє собою єдність організаційно-педагогічних характеристик, спрямованих на досягнення підпорядкованості та узгодженості діяльності різноманітних структурних підрозділів ВНЗ. На порозі початку впровадження стратегії реформування системи ДСНС України, яка являє собою велику кількість організаційної та планової роботи, значну увагу необхідно приділити, насамперед, ВНЗ ДСНС України. Визначити комплексний підхід до освіти, з урахуванням стратегії реформування системи ДСНС України.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

References

1. Ukraine. Decree on President of Ukraine. *On the National strategy for development of education in Ukraine until 2021*. N.p., 25 June 2013. Web. 28 Feb. 2017. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>>.
2. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *On the higher education*. N.p., 01 Jule 2014. Web. 23 Feb. 2017. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.